

97. møde

Mandag den 16. august 1993 kl. 13.00

Dagsorden:**Meddelelser fra formanden.****Meddelelser fra formanden:****Formanden:**

Folketinget mødes i dag under lidt usædvanlige forhold her i Fællessalen. Jeg håber, at vi i gensidig forståelse kan få mødet til at fungere tilfredsstillende også på det tekniske plan. Skulle der opstå problemer undervejs, er det klart, at vi vil forsøge at løse dem, men vi har ikke de samme forhold, som vi har i folketings-salen.

Fra statsministeren har jeg modtaget følgende skrivelse:

»Statsministeriet, den 11. august 1993.

Med henvisning til grundlovens § 39 skal jeg anmode om indkaldelse af Folketinget til møde mandag den 16. august 1993 med følgende dagsorden:

Behandling af forslag om øget dansk engagement i det forhenværende Jugoslavien.

(sign.) Poul Nyrup Rasmussen.«

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen) har meddelt mig, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om et udvidet dansk engagement ved FN's fredsbevarende styrke i det forhenværende Jugoslavien (UN-PROFOR).

(Beslutningsforslag nr. B 107).

Medlemmer af Folketinget Annette Just (FP), Tom Behnke (FP), Aage Brusgaard (FP), Niels Højland (FP) og Pia Kjærsgaard (FP)

har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om stop for tvangsudkommandering af soldater til områder uden for det egentlige NATO-område.

(Beslutningsforslag nr. B 106).

Medlemmer af Folketinget Engell (KF), Ikast (KF), Ivar Hansen (V), Svend Heiselberg (V), Pia Kjærsgaard (FP) og Ole Donner (FP) har meddelt mig, at de ønsker til statsministeren og trafikministeren at stille følgende:

Forespørgsel.

»Er regeringens håndtering af bl.a. HT-sagen udtryk for den nye politiske moral, som statsministeren finder skal præge regeringens og administrationens arbejde?«

(Forespørgsel nr. F 30).

Skriftlig fremsættelse af forslag:**Annette Just (FP):**

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig hermed at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om stop for tvangsudkommandering af soldater til områder uden for det egentlige NATO-område.

(Beslutningsforslag nr. B 106).

Jeg henviser til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvilige behandling.

Mundtlig fremsættelse af forslag:**Formanden:**

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til udenrigsministeren, for at han kan fremsætte det for hans vedkommende anmeldte beslutningsforslag.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen):

Herved tillader jeg mig for det høje Ting at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om et udvidet dansk engagement ved FN's fredsbevarende styrke i det forhenværende Jugoslavien (UN-PROFOR).

(Beslutningsforslag nr. B 107).

[Udenrigsministeren]

Krigen i Bosnien-Hercegovina har stået på i halvandet år. Det internationale samfund har ydet en omfattende indsats, og Danmark har for sin del ydet mere end noget andet land set i forhold til vor størrelse. Den internationale konference i Genève er det forum, hvor en løsning skal findes, og vi må fortsætte med at yde en maksimal støtte til disse forhandlinger, ligesom vi gjorde det under det danske EF-forbundsmandskab. Forløbet af forhandlingerne og den faktiske udvikling i Bosnien-Hercegovina har tydeliggjort, at det nu kan blive nødvendigt at bakke forhandlingsprocessen op med begrænsede militære operationer fra luften mod bosnisk-serbiske mål.

Lad os gå tilbage til Det Europæiske Råds møde i København i juni i år.

Vi måtte erkende, at parterne så at sige havde revet Vance/Owen-planen itu for øjnene af os. Situationen var afgørende ændret, idet alliancen mellem muslimer og kroater definitivt var brudt sammen. Samtidig var der opstået en ny, nemlig en serbisk og kroatisk forståelse om en eller anden form for tredeling af Bosnien-Hercegovina. I erklæringen fra København gjorde EF-landene det klart, at de holder fast ved Londonkonferencens grundprincipper, som de også fandt udtryk i Vance/Owen-planen. En forhandlingsløsning skal respektere Bosnien-Hercegovinas territoriale integritet, beskyttelse af menneskerettigheder og mindretal samt de øvrige centrale principper fra Londonkonferencen, og det er det, der er grundlaget for EF's og Danmarks politik.

I den første tid efter mødet i København var grundlaget et serbisk-kroatisk forslag om en løs konfederation bestående af tre republikker. Forslaget var ikke ledsaget af et kort, der angav grænserne mellem republikkerne. Det har været tydeligt, at der ikke eksisterer en detaljeret forståelse mellem de bosniske serbere og kroater af, hvor grænserne skal gå. Dette kombineret med fortsatte kampe mellem muslimer og kroater i det centrale Bosnien og serbere og muslimer i Østbosnien har skabt tvivl om, hvorvidt der overhovedet er realiteter bag serbernes og kroaternes proklamerede forhandlingsvilje.

Den 27. juli i år fremlagde lord Owen og Thorvald Stoltenberg en kompromisskitse, og med den som udgangspunkt er der siden gjort fremskridt. Parterne er nået til enighed om de

fundamentale forfatningsmæssige principper for en union bestående af tre republikker, således at de bosniske muslimer, serbere og kroater hver får befolkningsflertallet i én republik. Ingen af republikkerne kan ifølge aftalen trække sig ud af unionen uden de to andres accept. Sker det alligevel, kan spørgsmålet forelægges FN's Sikkerhedsråd til afgørelse.

For så vidt angår mindretallene i de tre republikker skal man bemærke, at Vance/Owen-planens bestemmelser om genbosættelse af folk, der er fordrevet ved etnisk udrensning, og om beskyttelse af menneskerettigheder og mindretal er videreført i det nye forfatningsudkast. Sådanne garantier må sikres ved en betydelig international tilstedeværelse i Bosnien-Hercegovina til opfølgning af en eventuel aftale. Til den tid vil der blive tale om endnu en meget stor opgave for FN og det internationale samfund.

Det største stridspunkt i den seneste forhandlingsrunde er grænsedragningen mellem de tre republikker. Her gælder det om at sikre den muslimske republiks levedygtighed. Den skal have et landområde af rimelig størrelse, f.eks. ca. 30 pct., med mulighed for en tilfredsstillende industri- og landbrugsproduktion, en infrastruktur, der kan komme til at fungere, og ordentlige adgangsforhold til omverdenen; ikke mindst er muslimernes adgang til floden Sava i nord og Adriaterhavet i syd vigtig. Der er en række udestående problemer, ikke mindst vedrørende Sarajevo, de muslimske enklaver i Østbosnien og kroatisk indrømmelser i den sydlige del af det centrale Bosnien.

Lige så lidt som lord Owen og Thorvald Stoltenberg finder regeringen, at en sådan løsningsmodel er ideel, men vi må erkende, at den i den givne situation er den bedst opnåelige.

Det har været en hindring for yderligere fremskridt i fredsforhandlingerne, at serberne har strammet grebet om Sarajevo og forsøgt at afskære den sidste forsyningsvej til byen. På den muslimske side har præsident Izetbegovic nægtet at fortsætte forhandlingerne, førend serberne opfylder aftalen om rømning af de strategiske bjerge omkring Sarajevo.

Konflikten i det tidligere Jugoslavien er vel nok den vanskeligste opgave, FN har været stillet over for. Regeringen finder det på denne baggrund naturligt og rigtigt, at FN's generalsekretær, som det er forudset i FN-pagten, har

[Udenrigsministeren]

søgt bistand fra regionale organisationer, herunder NATO og CSCE. Regeringen støtter fuldt ud, at NATO-alliancen styrker sin deltagelse i konfliktforebyggelse og fredsbevarende virksomhed.

De humanitære udfordringer, det internationale samfund står over for i det tidligere Jugoslavien, er overvældende. Den store indsats, der gennem hele konflikten har været ydet for at hjælpe de uskyldige ofre, skal fortsættes. Nødhjælpsarbejdet har gennem lang tid været stærkt påvirket af krigshandlingerne. De humanitære lastbilkonvojer har store vanskeligheder med at gennemføre livsnødvendige transporter, og chikane og afpresning er blevet en del af hverdagen for nødhjælpsarbejderne; de mange danske lastbilchauffører på nødhjælpskonvojerne har disse forhold tæt inde på livet.

Det er regeringens opfattelse, at Danmark trods vanskelighederne fortsat skal være med i første række i nødhjælpsindsatsen, og det gælder både med hensyn til de finansielle bidrag til det internationale humanitære arbejde og de danske hjælpeorganisationers indsats.

Jeg vil på regeringens vegne gerne benytte denne lejlighed til at rette en varm tak til de mange danskere, der som nødhjælpsarbejdere eller EF-observatører i UNPROFOR-styrken ofte under yderst vanskelige og farlige vilkår gør en modig, uselvsk og dygtig indsats i fredens tjeneste i det tidligere Jugoslavien. Jeg er sikker på, at hele den danske befolkning deltager i denne tak for det ansvar, de løfter på Danmarks vegne.

Under indtryk af serbernes hensynsløse krigsførelse besluttede Sikkerhedsrådet med resolution 836 i juni måned i år at beskytte den muslimske befolkning i de såkaldt sikre områder og om nødvendigt med militær magt. Resolutionen opfordrer således FN's generalsekretær til at udsende yderligere UNPROFOR-soldater til de sikre områder og bemyndiger medlemslandene til at gennemføre luftoperationer mod militære enheder, der krænker områdernes status som sikre områder.

Det Europæiske Råds møde i København udtrykte klar støtte til resolution 836 og vilje til at yde de fornødne materielle og mandskabsmæssige ressourcer til dens gennemførelse, og flere lande, bl.a. Holland og Frankrig, har allerede givet konkrete tilsagn.

Fra FN's side har man uformelt kontakttet de nordiske lande vedrørende mulighederne for et fælles nordisk bidrag til beskyttelse af Tuzlaområdet. Efter konsultationer i den nordiske kreds er man nået frem til en byrdefordeling, der indebærer, at Sverige stiller hovedstyrken i form af en bataljon på ca. 870 mand. De øvrige nordiske lande bidrager med udstyr samt en række specialenheder; for Danmarks vedkommende drejer det sig om en kampvognseskadron bestående af 10 køretøjer og 115 mand.

Regeringen finder det vigtigt, at Danmark står sammen med de øvrige nordiske lande i denne sag og yder vort bidrag. Vi har gode erfaringer med samarbejde af denne art med de nordiske lande f.eks. i Makedonien. Regeringen lægger endvidere vægt på, at enheden sammensættes på en sådan måde, at personellens sikkerhed tilgodeses bedst muligt.

Efter opfordring fra FN blev NATO-landene på det halvårlige udenrigsministermøde i juni i år i Athen enige om at tilbyde FN at yde den nødvendige luftstøtte til UNPROFOR. Det er vigtigt at understrege, at det er FN, der anmodede NATO om at stå for denne opgave. Flystøtten er nært knyttet til UNPROFOR's etablering og opretholdelse af de sikre områder og skal tjene til beskyttelse af FN-styrkerne. NATO er nu klar til at iværksætte denne flystøtte, når FN konkret anmoder om det.

NATO's Råd nåede i sidste uge til enighed om at godkende fremgangsmåden for indsættelse af flystyrker i Bosnien-Hercegovina. Det blev også besluttet at bede NATO's militære myndigheder om at fortsætte planlægningsarbejdet i et tæt samarbejde med UNPROFOR, og en operationsplan for indsættelse af fly er nu klar.

Jeg skal understrege, at NATO ikke hermed har besluttet sig for at indsætte fly mod mål i Bosnien-Hercegovina. Om en sådan indsats bliver aktuel, beror på yderligere beslutninger, der er lagt i hænderne på FN samt på NATO's politiske – men ikke de militære – organer. En beslutning om iværksættelse af begrænsede militære operationer skal i givet fald træffes på et senere møde i NATO's Råd i konsultationer med FN's myndigheder under hensyntagen til udviklingen på landjorden og de to medfor-mænds, lord Owens og Thorvald Stoltenbergs, synspunkter.

[Udenrigsministeren]

NATO kan ikke iværksætte en operation, uden at FN er enig, og omvendt. Det er videre præciseret, at det er FN's generalsekretær, der har det afgørende ord. Han skal give grønt lys, før en eventuel første flyaktion kan gå i gang. At beslutningen i givet fald træffes af netop FN's generalsekretær, giver efter regeringens opfattelse den bedste sikkerhed for, at alle relevante hensyn til forhandlingsprocessen og til FN-personallets sikkerhed inddrages forud for en eventuel iværksættelse af flyindsatsen. FN's generalsekretær har jo netop det overordnede ansvar for både FN-styrken, hjælpearbejdet og fredsprocessen og må inddrage alle disse hensyn i sin vurdering.

De operative planer for en mulig flyindsats har efter regeringens opfattelse et tilfredsstillende indhold. Vi lægger afgørende vægt på, at en eventuel gennemførelse af flyangreb vil komme til at ske inden for rammerne af de relevante sikkerhedsresolutioner og i et nært samarbejde med FN. Der er ikke tale om en selvstændig NATO-aktion, og det er præciseret, at operationen i givet fald har til formål at understøtte den humanitære indsats til fordel for krigens ofre. Man er således gået et skridt videre i forhold til beslutningen fra NATO-udenrigsministermødet i Athen, der alene omfattede tilsagn om flystøtte, såfremt UNPROFOR-soldaterne blev angrebet.

Det er fortsat regeringens opfattelse, at en løsning på krigen i Bosnien-Hercegovina skal findes ved forhandlingsbordet. En bæredygtig fred kræver tilslutning og opbakning fra alle stridens parter. Den kan og må nås ved politiske forhandlinger og ikke ved anvendelse af militær magt. Når det alligevel kan blive nødvendigt at iværksætte begrænsede militære operationer fra luften mod bosnisk-serbiske mål, skyldes det navnlig to forhold:

For det første kan vi ikke lukke øjnene for den humanitære katastrofe, der nu, hvor vinteren nærmer sig, truer indbyggerne i Sarajevo og i andre områder af Bosnien-Hercegovina, hvis serberne får lov til at fastholde deres kvælgreb. Det må stoppes!

For det andet er serberne løbet fra deres løfter så mange gange, at det internationale samfund simpelt hen nu er i en situation, hvor militære skridt må overvejes. Det er FN's troværdighed, der står på spil med uoverskuelige følger for verdenssamfundets muligheder for at klare kommende konflikter.

Fra dansk side har vi altid arbejdet for en styrkelse af FN. Nu har FN chancen for at spille den centrale rolle i verden, som vi har efterlyst, og så må Danmark ikke blot i ord, men også i gerning bakke det op, når der er behov for en FN-indsats. Beslutningen om at øge det danske engagement ved FN's fredsbevarende styrke i det tidligere Jugoslavien er en bekræftelse af Danmarks aktive støtte til FN's rolle i kriser og i krige rundt om i verden.

De nordiske lande vil nu hver for sig gennemføre deres nationale beslutningsprocedure vedrørende deltagelse i den fællesnordiske enhed og vil derefter samlet fremsætte tilbudet over for FN. Da det ikke kan udelukkes, at danske styrker i operationsområdet på et tidspunkt kan komme i en situation, der falder ind under grundlovens § 19, stk. 2, anmoder regeringen om Folketingets tilslutning til, at det danske engagement i UNPROFOR udvides.

Lad mig kort resumere:

- Fredsbestræbelserne i det tidligere Jugoslavien er i en kritisk fase, og yderligere anvendelse af militære magtmidler kan vise sig nødvendig.
- FN har anmodet NATO om at yde flystøtte for at sikre, at de humanitære forsyninger når frem til krigens ofre; om det bliver aktuelt, afgøres i sidste ende af FN's generalsekretær.
- Danmark er sammen med de øvrige nordiske lande blevet opfordret til at bidrage til en enhed og kan dermed yde et yderligere bidrag til fredsbestræbelserne i det tidligere Jugoslavien.

Regeringen skal på denne baggrund anmode om Folketingets samtykke til, at man fra dansk side udsender en styrke til den fælles nordiske enhed.

Med disse ord, og idet jeg i øvrigt henviser til bemærkningerne til beslutningsforslaget, skal jeg anbefale forslaget til Folketingets velvillige behandling.

Formanden:

Eksemplarer af det nu fremsatte beslutningsforslag vil blive omdelt.

Meddelelser fra formanden:**Formanden:**

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

[Formanden]

Folketingets næste møde afholdes i dag, mandag den 16. august 1993, kl. 13.30 med første behandling af de to beslutningsforslag, der netop er fremsat.

Mødet hævet kl. 13.22
